

Čo sú
nenávisťné prejavy?

Nenávisťné prejavy

Čo sú nenávistné prejavy?

Nenávistné prejavy rozširujú, podnecujú, podporujú alebo ospravedlňujú nenávisť, xenofóbiu, rasizmus, antisemitizmus či iné formy nenávisti založené na diskriminačnom a stereotypnom vnímaní, neznášanlivosti a nevraživosti voči osobám a skupinám osôb na základe ich pohlavia, pôvodu, rodu, sexuálnej orientácie, náboženskej, etnickej alebo politickej príslušnosti, ale aj voči menšinám, migrantom, či ľuďom prisťahovaleckého pôvodu. Môžu byť prítomné vo fyzickom prostredí, ale aj online.

Napriek tomu, že sa nenávistné prejavy stali v súčasnosti často skloňovaným pojmom, rozhodne ich nemôžeme považovať za niečo nové. Už celé storočia sú v mnohých smeroch spájané so spoločenskými konfliktmi, ktoré v extrémnych prípadoch viedli k násiliu. Nenávistné prejavy podnecujú vznik stereotypov a predsudkov a sú veľmi často využívané na podkopávanie jednoty, tolerance a súdržnosti, ako aj na eskalovanie napätia medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva či samotnými národmi, a to najmä v obdobiach pred alebo počas konfliktu, s cieľom vykonštruovať obraz „nepriateľa“, a tým ho zbaviť ľudskej dôstojnosti s cieľom ospravedlniť na ňom páchané násilie.

O nenávistných prejavoch možno hovoriť ako o globálnom probléme, pretože internet a sociálne siete umocnili ich bezhraničný presah a nekontrolovateľnú distribúciu v čase a (nielen online) priestore. Nenávistné prejavy sa značne priblížili k hlavnému prúdu verejnej diskusie, aj preto ich prítomnosť vnímame dnes o to výraznejšie, a to aj v kontexte vojenského konfliktu na Ukrajine.

Nenávistné prejavy majú veľmi zraňujúci a v krajných prípadoch až deštruktívny dosah predovšetkým na dôstojnosť a ľudské práva obete a jej okolia, ale aj demokratického právneho štátu ako takého. Aj preto je boj proti nenávistným prejavom vecou obrany obranou a podpory týchto univerzálnych hodnôt.

Nenávistné prejavy
nie sú "len" nevyberaným
spôsobom vyjadrenia
vlastného názoru.

Cieľom autorov nenávisťných prejavov je:

- × polarizovať spoločnosť (napr. v online prostredí);
- × šíriť strach a nenávisť (napr. jednotlivca alebo skupiny, komu je nenávisť adresovaná);
- × podnecovať nenávisť majority voči minorite (napr. voči národnostným a etnickým menšinám);
- × zosmiešňovať, ponížovať, dehonestovať, či dehumanizovať jednotlivca alebo skupinu pre svoju skutočnú alebo domnelú príslušnosť;
- × snaha o nadradenosť;
- × ovplyvňovať verejnú diskusiu a verejnú mienku;
- × rozpútať negatívne vášne naprieč sociálnymi, náboženskými, kultúrnymi či inými skupinami obyvateľstva;
- × účelovo prezentovať stereotypné vnímanie inakosti;
- × nenávisťnými komentármi vytvoriť obraz „nepriateľa“;
- × vyprovokovať ďalšiu vlnu nenávisťi (napr. voči „iným“ skupinám obyvateľstva v online prostredí);
- × podkopávať spolužitie rôznych skupín obyvateľstva;
- × otupovať empatiu (napr. voči ľuďom s migrantským pôvodom);
- × ospravedlňovať a spochybňovať nenávisť a nevráživosť;
- × v krajných prípadoch podnietiť násilné konanie.

Nenávisťné prejavy sa na sociálnych sieťach a v spoločenskej debате stávajú nástrojom zneužitia moci.

Sloboda prejavu

Sloboda prejavu je základným pilierom demokracie a množstvo nenávisť obsahujúcich prejavov lavíruje na tenkej línii toho, čo je trestné a čo nie. Nie je možné kategoricky vypočítať, čo sa „nesmie“ – či ide o trestne postihnuteľný nenávisťný prejav závisí od samotného kontextu výroku.

Nie všetky negatívne prejavy sú bezpodmienečne nenávisťné. Aj napriek tomu, že nenávisťný obsah nemusí naplniť skutkovú podstatu trestného činu, má tendenciu zanechať hlboké negatívne stopy na obeti.

Sloboda prejavu a právo na informácie je v Slovenskej republike garantované Ústavou Slovenskej republiky. Vyplýva z nej však aj povinnosť na ochranu práv a slobôd iných.

Kto sú najčastejšie obeť nenávisťných prejavov?

Obeťami nenávisťných prejavov môže byť ktokoľvek. Najčastejšie sú však nimi príslušníci menšín (napr. etnických, národnostných, náboženských), ale aj jednotlivci a skupiny z dôvodu ich rodu, pohlavia, sexuálnej orientácie, zdravotného znevýhodnenia, politickej či inej príslušnosti.

Nenávisťné prejavy majú široký dosah nielen na samotnú obeť a jej okolie, ale sú veľmi škodlivé v kontexte sociálnej súdržnosti a zobrazovania nenávisťného obsahu online širokému spektru pozorovateľov. V súčasnosti je veľmi dôležité nepodliehať nenávisťným náladám v súvislosti s utečeneckou krízou spôsobenou vojnovým konfliktom na Ukrajine.

Odpovedzte si na nasledujúce otázky:

Možné následky nenávisťných prejavov pre obeť v závislosti od rozsahu:

✗ Chceli by ste sa ocitnúť v situácii, ktorá vás donúti ujsť z vlastnej krajiny, ako napr. kvôli vojnovému konfliktu?✗ Boli by ste radšej, keby vám v čase obrovskej tragédie, akou vojna je, nikto nepodal pomocnú ruku?✗ Chceli by ste sa ocitnúť v cudzej krajine, ktorej jazyk neovládáte, sám/a alebo s vašimi deťmi bez toho, aby ste v nej niekoho poznali a vedeli, ako konkrétna krajina funguje?✗ Chceli by ste sa ocitnúť v situácii, že vaše celoživotné úspory zrazu stratia hodnotu? Závídite niečo tým ľuďom, ktorí prišli na Slovensko s cieľom ujsť pred vojnou? Ak áno, prečo?	✗ nedôvera;✗ morálna ujma;✗ narušená integrita obeť;✗ negatívne emocionálne a duševné následky (napr. úzkosť, strach, uzatváranie sa do seba);✗ u obeť sa môže značne znížiť sebaúcta, čo môže mať za následok negatívne fyzické dopady v podobe sebaopoškodzovania, v extrémnych prípadoch samovraždu;✗ rozvoj post-traumatickej stresovej poruchy, ktorá sa môže prejavovať úzkosťou, nespavosťou, nesústredenosťou, či rezignáciou až apatiou, klasickými príznakmi depresie;✗ zmeny v správaní (napr. návaly hnevu a agresie).

Nenávisťné prejavy nezraňujú len samotnú obeť, voči ktorej sú cielené, ale aj spoločnosť ako takú.

Ako predchádzať nenávisťným prejavom?

Internet a sociálne siete poskytujú falošný pocit bezpečia a nedostihnuteľnosti, pričom si ľudia často myslia, že na internete je všetko dovolené – opak je však pravdou. Mnohí z vás sa už určite stretli s negatívnymi, posmešnými odozvami na vašu adresu, alebo adresu tých, ktorých máte radi.

- ✦ **Vyjadrujte svoje myšlienky slušne, s chladnou hlavou** bez toho, aby ste nimi upierali práva iným.
- ✦ Nenávisťné prejavy zraňujú. **Premýšľajte predtým, ako niečo vyslovíte/zdieľate.**
- ✦ Ak vás nejaká správa online výrazne rozruší, dajte si pár minút prestávku a reagujte až po nej.
- ✦ **Nereagujte agresívne** len preto, že s niekým/niečím nesúhlasíte.
- ✦ **Myslite na svoju digitálnu stopu** – raz na internete, navždy na internete.
- ✦ Ak sa aj rozhodnete emocionálne zafarbený post stiahnuť, niekto si medzitým mohol spraviť snímku obrazovky.
- ✦ **Vzdelávajte sa** – mediálna gramotnosť je základnou zručnosťou digitálnej doby, ktorú žijeme.
- ✦ **Posilňujte svoje kritické myslenie.**
- ✦ **Nepovažujte každú informáciu** (*status priateľa*) **za overenú a pravdivú.** Vždy sa zamyslite nad tým, kto to tvrdí, prečo, či je napr. obrázok skutočný – obzvlášť vtedy, keď táto informácia nesie emočný náboj.
- ✦ **Buďte príkladom pre svoje okolie** – tolerancia, ktorú prejavujete tým, ako sa správate k druhým a ako sa s nimi rozprávate, prirodzene vysieľa odkaz celému vášmu okoliu.
- ✦ Ani v emočne vypätých situáciách **nezabúdajte na elementárnu slušnosť.**
- ✦ **Buďte toleranciu a vzájomný rešpekt** nielen v rámci svojej komunity.
- ✦ Zapamätajte si, **ľudské práva sú neodňateľné a patria každému človeku** od narodenia bez ohľadu na jeho rasu, pohlavie, etnickú, národnostnú alebo štátnu príslušnosť.

Čo robiť

Buďte aktívny. Už len samotné rozhodnutie spraviť niečo s nenávisťným prejavom vám dá pocit, že ste to vy, kto má kontrolu nad tým, čo sa vám deje. To, akú skúsenosť online zažijete, máte v rukách vy a nie niekto na druhej strane obrazovky s rukami na klávesnici či telefóne. Keď sa rozhodnete nenávisťný prejav nahlásiť, posilníte svoj pocit kontroly nad vlastným životom a pomôžete spraviť internet lepším miestom. Keď dostanete od niekoho správu, ktorá obsahuje nenávisťné prejavy alebo má za cieľ ostrakizovať určitú skupinu obyvateľov, dajte vedieť pisateľovi, že sa môže dopúšťať trestného činu, svojím správaním ubližuje iným a že si neprajete, aby vám také správy boli zasielané. Jasne sa vyhraňte voči takému správaniu.

Pomoc

Opovrhnutie, odmietnutie či vylúčenie spojené s nenávisťnými prejavmi je obzvlášť bolestne pociťované jednotlivcami a skupinami vystavovanými takémuto zaobchádzaniu. Ak ste sa stali obeťou, nahláste túto skutočnosť **Poľícii Slovenskej republiky**. Nahláste nenávisťné prejavy priamo na **sociálnej sieti**. Rovnako sa môžete obrátiť na pracovníkov **informačných kancelárií**, ktorí Vám poskytnú potrebné informácie o vašich možnostiach. Môžete s nimi o celej situácii komunikovať a spoločne s nimi zvážiť všetky možné alebo ďalšie kroky.

Kontakty

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Banská Bystrica**
Štefánikovo nábrežie 7,
974 01 Banská Bystrica
Tel. č.: **0961/605 790**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Trnava**
Kollárova 8,
917 01 Trnava
Tel. č.: **033/5564709**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Trenčín**
Hviezdoslavova 3,
911 01 Trenčín
Tel. č.: **032/74 11 250**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Prešov**
Levočská 3,
080 01 Prešov
Tel. č.: **051/7082458**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Bratislava**
Tomášikova 46,
831 03 Bratislava
Tel. č.: **0961/046 014**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Nitra**
Štefánikova trieda 69,
949 01 Nitra
Tel. č.: **037/6549324**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Žilina**
Janka Kráľa 4,
010 01 Žilina
Tel. č.: **041/511 74 25**

Informačná kancelária pre obeť
trestných činov **Košice**
Komenského 52,
040 01 Košice
Tel. č.: **055/6001445**

Pracovníkov informačných kancelárií zastihnete v čase úradných hodín v pondelok až štvrtok od 8:00 do 15:00 hod. a v piatok v čase od 8:00 do 14:00 hod., prípadne ich môžete kontaktovať aj prostredníctvom všeobecnej e-mailovej adresy **pomocobetiam@minv.sk**.

Ak máte záujem o osobnú konzultáciu, prosíme Vás o dohodnutie si termínu, aby sme si pre Vás mohli vyčleniť dostatok času a priestoru.

Všetky informácie nájdete na webe **<https://prevenciakriminality.sk/>** a **<https://digiq.sk/>**. Aktuálne informácie pravidelne zverejňujeme aj na Facebooku **Prevenia kriminality a digiQ**, ako aj Instagrame **Prevenia kriminality a digiQ**.